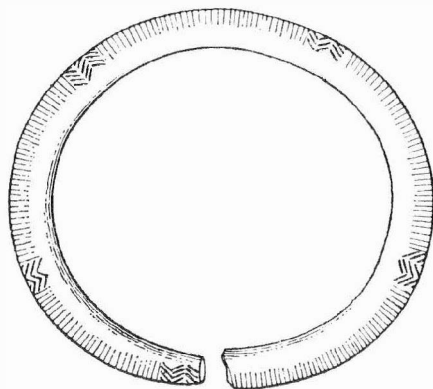

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1973

BRNO 1974

werden, der 20–40 % CaO enthält, ein Teil dieser Rohstoffe hat den Inhalt an dieser Zusammensetzung von 10–20 %. Die Sandmenge bewegt sich bei qualitätsmässigeren und feineren Mörteln und Mörtelbewurf von 30–50 %, die gröbereren enthalten bis 80 % Sand. Der verhältnismässig kleine Prozentsatz an Sesquioxiden im analysierten Material weist auf die Reinheit der benützten Rohstoffe hin.

Bei den Bauten von Kirchen sowie des Palastes wurde Bruchstein benützt, der höchstwahrscheinlich von den Westhängen der Weissen Karpaten stammt. Die Wände der Bauten waren innen sowie auf der Aussenseite mit einer bis 2 cm starken Schicht beworfen. Die meisten Mörtelbewurfe waren auf der Oberfläche geglättet und sehr oft auch stark getüncht. Bei einigen Bauten fand man Farbfresken mit sichtbaren Pinselzügen. Die Bauart der einzelnen Objekte ist z. B. auch durch Abdrücke von Balken, Brettern, Ruten sowie von anderem Naturmaterial belegt, die auf der Rückseite von manchem Mörtelbewurf festgestellt wurden.

Aus dem Vergleich der chemischen Mörtel- und Mörtelbewurfzusammenstellung bei den einzelnen grossmährischen Bauten aus Mikulčice kann man sagen, dass das qualitativ beste Material beim Baue der VI. Kirche, der Rotunde mit zwei Apsiden benützt wurde. Dieses Objekt sowie die übrigen Bauten beweisen sowohl vom architektonischen, als auch vom Hinblick der Technologie des benützten Materiales eine grosse Baukunst und Qualität des Maurerhandwerkes unserer slawischen Vorfahren. Zur Ergänzung und zum Vergleich wäre es notwendig, die weitere chemische Forschung auf das Studium von Bauelementen auch auf anderen grossmährischen Lokalitäten zu orientieren. Die Endergebnisse würden dann, unter Benützung der komplexen chemisch-technologischen Analyse, zu einer noch gründlicheren Erkenntnis der historischen slawischen Technologie beibringen.

POKRAČOVÁNÍ VÝZKUMU NA SLOVANSKÉM POHŘEBIŠTI V RAJHRADĚ (okr. Brno-venkov)

ČENĚK STAŇA, AŮ ČSAV Brno

V roce 1973 pokračoval zachraňovací výzkum na slovanském pohřebišti v Rajhradě na stejné velké ploše jako v předcházející výzkumné sezóně (cca 2000 m²)¹. Ornice, jež v jihovýchodním rohu plochy dosahovala mocnosti až 80 cm, byla shrnuta buldozerem, hladinu výkopu jsme pak čistili v pásch 3 m širokých, postupujících od jihu k severu. Zatínco na většině plochy zkoumané v roce 1972 tvořil podloží písek nebo jemně zrnitá žlutka, probíhal tentokrát výzkum snad z 90 % v těžkém, nesourodém terénu, v němž převažovaly slíny. To nepochybně ovlivnilo pohřbívání v tomto prostoru, neboť výkop hrobových jam byl velmi namáhavý. Objevili jsme tam jen 111 hrobů v původní poloze a 28 hrobů, v nichž byly kosti shrnuty na hromádku, které tedy byly v minulosti otevřeny. Další tři hroby jsme prozkoumali při jihovýchodním rohu v minulé sezóně zkoumané plochy, kde byl dokončen výzkum halštatského sídlištního objektu č. 4/1972. Kromě hrobů jsme zachytili 12 objektů sídlištního rázu, jež však byly většinou značně rozrušeny buď hrobovými jámami nebo splachy v době zániku sídlišť².

Většina hrobů byla v jižní třetině letos odkryté plochy, ojedinělé hroby, případně skupinky hrobů dosahovaly až k jejímu severnímu okraji. Hrobové jámy a orientace hrobů odpovídaly v podstatě situaci zjištěné v předcházejícím roce. V několika hrobech zůstaly zpravidla těžko přesně interpretovatelné stopy po dřevěných rakvích či po dřevěných obloženíh hrobových jam. Nevyšly se dvojhroby. Ve dvou případech můžeme mluvit o superposici, a to u hrobů č. 387 a 390, kde se nohy mladšího hrobu propadaly do neporušeného staršího zasypu, a u hrobů č. 455 a 456: při hloubení mladší jámy byly kosti nohou dříve pohřbeného nebožtíka shrnuty k jeho hrudi. K objasnění chronologie však tyto dvě dvojice hrobů nepřispívají. Z mimořádných poloh koster stojí za zmínku silně skrčená kostra v hrobě č. 391, nakrčení jedinci v hrobech č. 384 a 425 a na břichu ležící kostra v hrobě č. 438; v jednom případě měl nebožtík ruce složeny napravo pod lebkou, ve dvou paže zkřížené na prsou.

Ve srovnání s rokem 1972 bylo o něco vyšší procento nálezů v hrobech. Nejčastěji se zase vyskytly železné nože, železná kování vědérek, hliněné nádoby, železné sekerky, šipky, ostruhy, očílky s křesacími kaménky, z ozdob bronzové a stříbrné náušnice, bronzové a skleněné gombíky, rolničky, skleněné a bronzové korálky a hliněné přesleny. Z hrobových celků k nejpozoruhodnějším patří nálezy z hrobu č. 400, kde společně se skleněnými korálky, bronzovou lunicí, bronzovým buhínkem a se zlomky bronzového prstenu byla keramická láhev, a z bohatého hrobu č. 461, v němž ležela žena vybavená šesti zlatými náušnicemi se šesti buhínky zdobenými granulovanými vzory, dvěma velkými stříbrnými gombíky s rostlinnými ornamenty, které se dochovaly jen v drobných zlomcích, a vědérem, z něhož zůstalo železné kování.

Zatímco rozrušené hroby v minulé výzkumné sezóně představovaly kostry poškozené při posledních zemních pracích spojených s rušením vinohradu a s první orbou, rozrušené hroby zkoumané v roce 1973, i když byly v několika případech rovněž narušeny, zejména při odkrývání plochy buldozerem, sestávají z koster nebo ze skupin kostí z několika koster, jež byly shrnuty do jam většinou původně hrobových, prozkoumaných v minulosti. Podle toho, že jsou rozloženy na větší souvislé ploše, je možno soudit, že jsme objevili místo, kde prozkoumal hroby v roce 1846 Řehoř Volný. Je ovšem zajímavé, že již Ř. Volný narazil na skupinu lidských kostí, o nichž podotýká, že pocházely velmi pravděpodobně z dřívějších vykopávek, o kterých však ani jemu nebylo nic známo³.

Otázka, jak pohřebiště pokračuje a navazuje-li na skupinu hrobů odkrytou u Rebešovic v letech 1952—1953, zůstala i po výzkumu v roce 1973 nejasná. Výzkum bude pokračovat severovýchodně od prozkoumané plochy, v místech, kde je opět písčité podloží a kde bylo zachyceno několik lidských koster jednak při polních pracích, jednak sondáží.

P o z n á m k y :

¹ Č. Staňa, Záchranný výzkum na slovanském pohřebišti v Rajhradě (okr. Brno-venkov), PV 1973, 58.

² Viz zprávy J. Nekvasila a K. Ludikovského v tomto svazku PV.

³ B. Dudik, Über die alten heidnischen Begräbnisplätze in Mähren, Sitzungsab. d. k. Akad. d. W. philos, histor. Cl. XII 1854, 477.

Fortsetzung der Grabung auf dem slawischen Gräberfeld in Rajhrad (Bez. Brno-venkov). Im Jahre 1973 wurden auf einer Fläche von 2000 m², 142 slawische Skelettgräber abgedeckt, von denen in 28 Gräbern die Knochen in Häufchen lagen — vermutlich bereits im Jahre 1846 von G. Wolny untersucht. Ausser den Gräbern hat man 12 prähistorische Siedlungsobjekte erfasst, grösstenteils durch Gräber oder Abschwemmungen gestört. Der Charakter der Gräber war ähnlich wie der im Jahre 1972. Funde: eiserne Messer, eiserne Eimerbeschläge, eiserne Äxte, Pfeilspitzen, Sporen, Feuerstahle mit Feuersteinen, tönerner Gefässe, tönerner Spinnwirtel, bronzene und silberne Ohrgehänge, bronzene und gläserne Kugelknöpfe, Schellen, gläserne und bronzene Perlen. In einem reichen Grab waren 6 goldene Trommelohrgehänge, zwei silberne Kugelknöpfe mit Pflanzenornament in Bruchstücken und ein Eisenbeschlag eines Eimers.

TKANINY ZE SLOVANSKÉHO POHŘEBIŠTĚ V RAJHRADĚ (VÝZKUM Z R. 1972)

(okr. Brno-venkov)

MARIE KOSTELNIKOVÁ, AŮ ČSAV BRNO

Vedoucí výzkumu slovanského pohřebiště v Rajhradě (okr. Brno-venkov) dr. Čeněk Staňa, CSc., předal autorce k rozboru textilu kovový inventář hrobů z tohoto pohřebiště. Kromě textilu z hrobu 246 a 106, které byly publikovány již v Přehledech výzkumů za rok 1972, se podařilo zjistit ještě 11 útržků tkanin. Jejich rozbor podáváme v tomto svazku.

H r o b 88. Na povrchu úlomku železa o celkové ploše 18×10 mm byla zjištěna poškozená, silně rzí prostouplá tkanina, z níž je dnes patrné již jen několik málo nití a vláken. Seřazení vazních bodů dává představu plátna. Zákrut v obou soustavách je Z, měřitelná byla jen jedna nit — cca 0,4 mm. Další údaje nebyly zjistitelné.

Na dalším malém tyčinkovitém železném fragmentu (d-18 mm) byly jen stopy po zmineralisované a poškozené tkanině.

H r o b 127. Na čepeli nože jsou na dvou místech malé zbytečky silně zmineralisovaného textilu. Lépe zachovaný útržek má rozměry 5×5 mm. Jen na něm bylo možné pokusit se o zjištění dalších údajů. Vazba je neurčitá, snad kepr 1 : 2, zákrut nezjistitelný, dostava 12/14 nití na 1 cm (nesnadno změřitelné). Tloušťka nití (změřeno jen několik nití) je v jedné soustavě cca 0,5 mm, v druhé cca 0,35 mm.

H r o b 238. Na jedné straně železného plíšku o rozměrech 3×2 cm je značně porušená tkanina, u níž bylo lze změřit jen několik nití. (Textil je lépe pozorovatelný makroskopicky než mikroskopicky). Vazba je plátnová, zákrut Z, tloušťka nití v osnově průměrně 0,65 mm, v útku 0,6 mm. Dostava v osnově asi 11 nití/1 cm, v útku asi 12 nití/1 cm.

Na malém plíšku bylo pozorováno několik zmineralisovaných neměřitelných vláken.

H r o b 254. Na větším zlomku železného, značně rzí prostoupeného nože byla z jedné strany zjištěna zřetelně porušená textilní vlákna. Z druhé strany byl jen fragment skané niti. Nikde niti neprovazují, takže vazba nemohla být zjištěna. Zákrut je Z, skaná nit S, tloušťka nití kolem 0,3 mm, skaná nit 0,6 mm. Většina nití nemohla být pro špatnou zachovanost ani přibližně změřena.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1973

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: Akademik Josef Poulik
Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhový
Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby: Doc. dr. B. Klíma, A. Životská, L. Trávníčková, M. Bálek
Na titulním listě: bronzový náramek lužické kultury z Býkovic
Tiskem: TISK, národní podnik, Brno, provozovna 54, Gottwaldova 21
Evidenční číslo: ÚVTE1-73332
Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné